

Az üzleti záróra Odysseája.

Hosszú hallgatás, ígéretés után itt fekszik végre előttünk az üzleti záróra szabályozásáról szóló törvényjavaslat. Már-már a parlament elé került a javaslat, de az érdekelt testületek, a tisztviselő-egyesületek előtt még mindig hétpécsetes titok őrizné, ha – egy kis indiszkrétció ki nem pattantotta volna a titkot.

Az történt ugyanis, hogy az a bizonyos sokszor beigért ankét, amely elé a javaslatnak a parlamenti tárgyalás előtt kerülnie kellett volna – ezúttal elmaradt. Csupán az ipartanácsot járta meg a javaslat, azt a csöppet sem radikális testületet, melynek összeállítására nézve jellemző az a tény, hogy a tisztviselők és alkalmazottak millióit mindössze ketten képviselik benne.

Hogy az ankét miért maradt el? Állítólag két okból. Egyrészt azért, mert az új törvényt sürgősen akarják tető alá hozni, hogy áldásaiban (?) még ez idei nyáron részesülhessenek a kereskedelem alkalmazottai. Félő volt, hogy a testületek ankétje hosszabb időt vesz igénybe, tehát inkább mellőzték azt. Igaz ugyan, hogy az idei nyár még a régi rendezetlenség mellett folyik le, hiszen a javaslat még most sincs az országgyűlés előtt, de hát fel kell jegyezni ezt az indokolást is.

Az ankét mellőzésének másik oka – hivatalos oldalról halljuk – az volt, hogy ezt a javaslatot nem érdemes „agyontárgyalni”, hiszen úgyis csak rövid életű törvény lesz belőle. A terv ugyanis az, hogy a jogviszonyok általános szabályozásáról szóló törvény, mely tervezetben szintén készen van már, fogja a záróra-kérdést véglegesen szabályozni és hatályon kívül helyezi a most tárgyalás alá kerülő záróratörvényt. Azért ragadták ki épen ezt a részletet a megoldandó kérdések tömkelegéből, mert a záróra rendezése érdekében oltotta a legnagyobb arányokat a társadalmi mozgalom.

Ezen a ponton kapcsolódik bele a tervezetbe első és legfőbb kifogásunk. A záróra-mozgalom ugyanis nem szorított csupán a nyílt áruüzletek zárójának szabályozására, hanem az *irodák* számára is követelte az egyseges zárórát. Ennek a követelménynek az új törvényjavaslat *nem felel meg*, mert csupán az üzletek és a velük kapcsolatos irodák zárási idejét kívánja rendezni.

Úgy halljuk, azzal indokolják ezt a hiányosságot, hogy az irodai munkaidő a jogviszonyokról szóló törvényben nyer majd rendezést, azért nincs róla szó a mostani javaslatban. Kétségtelen azonban, hogy ehhez az indokoláshoz nagyon sok szó fér, mert amilyen indokolt az a kívánság, hogy a bolti alkalmazottak hozzájussanak

vége egy esti pihenőórához, éppoly súlyos igazságtalanság az irodák rabszolgái elől még tovább elzárni ezt az ígéret földjét.

De lássuk a tervezetet magát. Az első § így szól:

„Budapest székesfőváros, úgyszintén Újpest rendezett tanácsú város, Rákospalota, Erzsébetfalva, Kispest, Pestszentlőrinc, valamint a fő- és székvárossal szomszédos és a kereskedelemügyi miniszter által rendeleti úton megjelölt más községek területén a nyílt árusítási üzleteket (boltokat) az azokhoz tartozó irodai és raktárhelyiségekkel együtt este 8 órától reggel 6 óráig, az olyan üzleteket pedig, a melyekben túlnyomóan élelmi szerezket, vagy állami egyedárúsági cikkeket árusítanak, este Ve9 órától reggel 5 óráig zárva kell tartani, mely idő alatt az üzleti alkalmazottakat foglalkoztatni tilos.”

Azon a már előbb említett hiányon kívül, hogy csakis a boltokra vonatkozik a tervezet, ebben az egy szakaszban még két aggodalmas intézkedést látunk.

Az egyik az, hogy a törvényjavaslat *csak Budapestre- és környékére vonatkozik* és csak külön rendelettel terjeszthető ki vidéki városokra, a másik, hogy megállapítja az üzletnyitás és zárás idejét, *de nem rendelkezik munkaközi pihenőről, ebéidőről*. Ezt a kérdést pedig nem lehet a másik javaslatra való hivatkozással elútni, mert ez szervesen *ebbe a törvénybe tartozik bele*,

A 2. paragrafust modern szellem lengi át, mert arról intézkedik, hogy a munkaidő 1-1 órával, vásár és ünnepnapokat megelőző napokra 2-2 órával megrövidíthető. Ennek a lehetőségnek azonban erősen leszállítja az értékét az, hogy ezt a megrövidítést a miniszter, illetve a hatóság csak az érdekelt *kereskedők* többségének kérésére rendelheti el. Ez esetben sem köteles elrendelni, Hiba itt az, hogy a miniszter csak a kereskedők véleményét hallgatja meg, az alkalmazottakat azonban nem. Ez a hiba okvetlenül korrigálandó.

A 3. paragrafus sorolja fel azokat az eseteket, a melyekben üzletzárás után is lehet foglalkoztatni az alkalmazottakat. (Leltározás, vásár, költözökődés stb.) A külön munka díjazásáról azonban nincs szó a javaslatban sehol, az 5. paragrafusban sem, a mely arról intézkedik, hogy az érdekelt kereskedők kívánságára az üzleti záróra évenként 30 napra esti 9 órában állapítható meg. Ez lényeges kedvezés a kereskedőknek; ellensúlyozásul a túlmunka külön díjazását kérjük!

Csak nagyjából ragadtuk ki a javaslatból ezt a pár kirívóan sérelmes intézkedést, de nem lenne teljes még ez a bokréta sem, ha fel nem említénők, hogy a büntető szankció sem elégít ki bennünket, mert csak pénzbírsággal sújtja azt a kereskedőt, aki a törvényt megszegi. Pedig aki még ezt az igazán nem túlságosan liberális törvényt sem respektálja, azt csak a kizsákmányolás szándéka vezetheti, ezért pedig, főleg visszaesésnél, bizvást megérdemelne egy kis szabadságvesztést.

Mindezek után azt is meg kell még állapítanunk, hogy a javaslatot főleg azért tartjuk meg nem felelőnek, mert 25 évvel megkésett. Ma már nem nyolcórái, hanem hétórái üzletzárást és hatórái irodazárást kellene elrendelni. Az alkalmazottak testületei most már ne a nyolcórái, hanem a 7 órái üzletzárás mellett foglaljanak állást.

Ezek a sorok ki voltak már szedve, csak napok

választottak el bennünket a törvényjavaslat benyújtásától, amikor bombaszerűen ható újdonság híre érkezett. Módosítás történt a javaslaton. Módosítás, de olyan, amelynek nincs okunk örülni, mert mindenképen elriasztó perspektívát nyújt.

Ötvenezer kereskedő, ötvenezer olyan kereskedő, aki szombaton vallásos meggyőződésből zárva tartja a boltját, azt kívánta, hogy a szombati nyolcórai záróra eltöröltessék. Az ő érdekükben, hogy szombaton, ha napszálltáig buzgón imádták az Urat, napszállat után még megnyithassák a boltjaikat és árulhassanak fagygyertyát, köleskását, ostornyelet s pálinkát, főleg pálinkát, „az állam fejlődésének talpkövét”. Ez az érv győzött. A miniszter, aki az ipartanácsban a főnökökkel szemben a 8 órás üzletzárás hívének vallotta magát, deferált az ötvenezer boltos véleményének és esti 10 órára tolt ki a nyolcórás üzletzárást a szombati napokra. És ez a „kedvezmény” nem csupán azokra vonatkozik, akik szombaton egyáltalán csak este nyitnak ki, hanem minden kereskedőre, bármit áruljon is. Tehát nem csupán annak a bizonyos ötvenezer vidéki kereskedőnek legfeljebb százezer alkalmazottjára, hanem az összes fővárosi kereskedők összes alkalmazottaira is, mert mindenki élhet ezzel a kétórás zárórameghosszabbítással, aki két órával később nyit a törvényes legkorábbi időnél. Ez az úgynevezett ellenérték azonban semmiképpen sem tekinthető annak, mert a sporadikus későbbi üzletnyitás teljesen ellenőrizhetetlen. A fővárosban azonkívül még az is elértékteleníti ezt az intézkedést, hogy – különösen a nagyobb üzleteket – amúgy sem nyitják hajnali 5 meg 6 órakor, hanem jóval később. Az ellenérték tehát csak látszólagos, a kétórás munkatöbbletet szombatonként tényleg lenyúzzák, az amúgy is 14, meg 15 órát dolgozó alkalmazottról, úgy hogy a nyolcórás záróra még papiroson is csak az esztendő $\frac{2}{3}$ részében lesz meg.

A tényleges munkaidőtöbbletnél még súlyosabb a módosítás elvi szempontból. Érvényesülését jelenti a törvényalkotásban nem csupán a tőke hatalmának, hanem a klerikalizmusnak is, amelynek – jelentkezék bár burkoltan vagy nyíltan, őszinte harácsoló szándékkal, vagy kegyes jelszavak köpönyegébe bújtatva – mindig és okvetlenül valami rossz jár a nyomában. Ebben az esetben kétszeresen rossz, mert féltő, hogy atyánkfiai vérszemét kapnak, a felekezeti versengés is belenyúl a szociális törvényalkotások kohójába és a tőke szervezetén kívül még a vallási jelszavakkal is meg kell a jövőben küzdenünk.

Talán intuitíve ezt éreztük, amikor testületeink, – félretéve minden régi haragot és egyenetlenséget – összefogtak, hogy a tömeg erejével verjük vissza a sötétben bujkálók támadását.

Gergely Janka.